

Suçta sürüklenen çocuklarda tütün bağımlılığı: Klinik psikoloji perspektifinden epidemiyoloji, mekanizmalar ve müdahale

Ayfer Hatipoğlu¹

¹Sosyal Hizmet Bölümü, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Fırat Üniversitesi, Elazığ, Türkiye

öz

Amaç: Suçta sürüklenen çocuklar (SSÇ), tütün ve madde kullanımı açısından ciddi risk altında olan, ancak tütün kontrolü politikası gündeminde sistematik biçimde görünmez kalan bir gruptur. Bu bildiri; SSÇ'lerde tütün bağımlılığının epidemiyolojik boyutunu, altında yatan psikolojik mekanizmaları ve kanıta dayalı müdahale yaklaşımlarını klinik psikoloji perspektifinden ele almayı amaçlamaktadır.

Yöntem: Çalışma, derleme ve kavramsal analiz niteliğinde olup üç temel kaynak üzerine inşa edilmiştir: (1) TBMM Suçta Sürüklenen Çocuklara İlişkin Araştırma Komisyonu'nun 2026 yılında açıkladığı, 607 tutuklu/hükümlü çocukla yürütülen tabakalı örneklemlili saha araştırması; (2) çocukluk çağı olumsuz deneyimleri (Adverse Childhood Experiences-ACE) ile tütün kullanımı ilişkisine dair uluslararası sistematik derleme ve meta-analizler; (3) adalet sistemiyle temas etmiş gençlerde bağımlılık ve travma müdahalelerine ilişkin güncel klinik literatür.

Bulgular: TBMM Komisyonu'nun resmi araştırma verileri, 12-17 yaş grubundaki SSÇ'lerde tütün kullanım oranının %83,4 olduğunu ortaya koymaktadır; bu oran genel nüfustaki aynı yaş grubunun yaklaşık sekiz-dokuz katına karşılık gelmektedir. Alkol kullanımı %47,3, uyuşturucu ve uyarıcı madde kullanımı ise %52,9 düzeyinde seyretmektedir. Sosyoekonomik tablo da son derece ağırdır: çocukların %51'i okulu bırakmış, %47,9'u hiç düzenli okula devam etmemiş, %87,1'i daha önce en az bir işte çalışmıştır. Ailede suç işleyen birinin varlığı durumunda çocukların suçta karışma oranı %43 iken bu oran çevresel etkiyle birlikte %60,6'ya yükselmektedir.

Araştırmanın duygusal profil bulguları da tablonun derinliğini gözler önüne sermektedir. Çocukların yaklaşık yarısı cezaevine girmeden önce kendini öfkeli ve üzgün hissetmekteydi; mutlu ve gururlu olanların oranı yalnızca %16-17'de kalmaktadır. Ebeveynsizlik ile evden kaçma, ailede şiddet ile kendine zarar verme ve çevresel madde kullanımı ile çocuğun madde kullanımı arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler saptanmıştır. Çocukların %27,8'i ise uygun bir rehabilitasyon verildiğinde yüksek olasılıkla cezaevine dönmeyecek profil sergilemektedir — bu, müdahalenin ne kadar kritik bir pencere sunduğunu somutlaştıran bir bulgudur.

Psikolojik mekanizmalar incelendiğinde, tütün kullanımının çocukluk çağı olumsuz deneyimleriyle güçlü bir doz-yanıt ilişkisi sergilediği görülmektedir. Olumsuz deneyimlerin sayısı arttıkça sigara başlangıcı erkenleşmekte ve bağımlılık derinleşmektedir. Bağlanma kuramı perspektifinden ele alındığında, güvensiz ve

✉ Ayfer Hatipoğlu ▪ ahatipoglu@firat.edu.tr

Geliş tarihi / Received: 17.04.2026 **Kabul tarihi / Accepted:** 05.05.2026 **Yayın tarihi / Published:** 22.05.2026

Telif hakkı © 2026 Yazar(lar). Sağlığı Geliştirme ve Sigara ile Mücadele Derneği tarafından yayımlandı. Açık erişimli bu makale, orijinal çalışmaya uygun şekilde atıfta bulunulması koşuluyla, herhangi bir ortamda veya formatta sınırsız kullanım, dağıtım ve çoğaltmaya izin veren [Creative Commons Atıf Lisansı \(CC BY\)](#) ile dağıtılmıştır.

Copyright © 2026 The Author(s). Published by The Society for Health Promotion and Tobacco Control. This is an open access article distributed under the [Creative Commons Attribution License \(CC BY\)](#), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium or format, provided the original work is properly cited.

disorganize bağlanma örüntüleri taşıyan bu çocuklar için nikotinin taşınabilir, öngörülebilir ve terk etmeyen bir i düzenleyici işlevi üstlendiği anlaşılmaktadır. z-ilaçlama kuramı çerçevesinde nikotinin anlık duygu düzenleyici etkileri, SS için işlevsel bir başa çıkma stratejisine dönüşmektedir. Eř zamanlı DEHB varlığı bu riski katlamakta; ilgili boyuna araştırmalar DEHB tanılı ergenlerde nikotin bağımlılığı gelişme tehlikesinin sekiz kattan fazla yükseldiğini göstermektedir. Tütün ayrıca suç ağlarında sosyal para birimi olarak işlev görmekte; akran dışlanması yaşayan ve kimlik krizindeki gençlerde aidiyetin ve özerkliğin simgesine dönüşmektedir.

Sistem düzeyinde üç kritik boşluk saptanmıştır: yargılama sürecinde standardize ACE ve bağımlılık taramasının yokluğu; ocuk islahevlerinde sigara bırakma hizmetlerinin son derece kısıtlı kalması; tahliye sonrası bağımlılık takibini kapsayan geçiş planlaması mekanizmalarının yetersizliği. Uluslararası literatür, Travma Bilgili Bakım felsefesi çerçevesinde uygulanan Motivasyonel Görüşme ve Travma Odaklı Bilişsel Davranışçı Terapi'yi bu popülasyon için en güçlü kanıt tabanına sahip yaklaşımlar olarak öne çıkarmaktadır.

Sonuç: Suça sürüklenen çocuklardaki tütün bağımlılığı; salt bir alışkanlık ya da bireysel tercih değil, ihmalin, travmanın ve toplumsal dışlanmanın bütünleşik bir ürünüdür. Ttnsz ve nikotinsiz bir geleceğe yönelik politika çabaları bu çocukları görünür kılmak ve ocuk adalet sistemini travma bilgili bir sağlık hizmeti alanına dönüştürmek zorundadır. “Neden sigara içiyorsun?” sorusunun yerini “Bu sigara sana ne yapıyor?” sorusu almalı; klinik ve sistemik eylem bu yanıt üzerine inşa edilmelidir.

Anahtar kelimeler: suça sürüklenen ocuk, tütün bağımlılığı, çocukluk ağı olumsuz deneyimleri, bağımlılık, klinik psikoloji, ocuk adalet sistemi